

Ռ Ո Տ Ո Ս Թ Օ Է

Ռոտոսթօ Մարմարա ծովուն եզերքը՝ Կ. պոլսոյ հետ վաճառականութիւն ունենալով, բաւական բանուկ նաւահանգիստ մըն է։ Ժողովուրդին մէկ մասը արհեստով, մէկ մասը առեւտրով և մեծ մասն այ երկրագործութեամբ կը զբաղին, հետեւաբար կրնանք ըսել թէ այս քաղաքը երկրագործական դաշտ մ'է։ Մրգեղէնները ամէն տեսակէն առատ կը գրտնուին, նա մանաւանդ սեխը, ձմերուկը և խաղողը չափազանց առատ և ամենապատուական ու ընտիր տեսակէ։ Քաղաքին կլիման բարեխառն, օդը հաճելի և առողջարար է, սակայն ջուրը շատ նուազ է և զսնուածն այ ոչ այնքան լաւ։ Քաղաքը իր բնական դիրքով, շէնքերով, շուկայով և փողոցներով, չունի հրապուրիչ և աչքառու երևոյթ մը։ Շէնքերուն մեծ մասը կարծես նահապետական ճաշակով կառուցուած են. շատ քիչ շէնքեր կան՝ որոնց համար կարելի է ըսել թէ ներկայ դարուն պահանջած ճաշակով և նուրբ ճարտարապետական կոկիկութեամբ շինուած են։ Մանաւանդ փողոցներու անկանոն ու անմաքուր երևոյթը օտար անցորդի մը վրայ խիստ տխուր տպաւորութիւն կը թողու։

Քաղաքին բնակչութիւնը 4 տարրեր ազգերէ կը բաղկանայ— Հայ, Յոյն, Թուրք և Հրեայ։ Հայերը քաղաքին մեծամասնութիւնը կը կազմեն, և 2,500 տուն կը համարուին. ասոնք 2 մեծ թաղերու մէջ հաստատուած են։ Այս թաղերը Հայոց մէջ կը յորջորջուին Ս. Թագաւոր և Ս. Խաչ թաղեր. միանգամայն իւրաքանչիւր թաղի եկեղեցիին կից կը գտնուի Ազգ. երկսեռ դպրոցը։ Քաղաքիս մէջ կայ Հայ Բողոքական ժողովուրդ մը 6-8 տուն, որ ունի երկու թաղերուն մէջ այ իր յատուկ ժողովարանը և անոր կից իր դպրոցը։ Հայ Բողոքականաց հովիւն է Վեր. Ս. Մանուկեան՝ որ շատ օգտակար պաշտօնավարութիւն մը կ'ունենայ։ Կան նաև մի քանի տուն Հայ Կաթողիկէ, որոնք Ս. Թագաւոր թաղին մէջ ունին իրենց յատուկ եկեղեցին։ Յոյներ 1,500 տուն են և ունին 4 եկեղեցիներ և երկու մեծ, հոյակապ, նորաշէն երկսեռ դպրոցներ՝ թաղային վարժարաններէն ի դատ. ասոնք իրենց ազգամուլ և աւանդական նախապաշարունակները ու սովորութիւնները իրենց մէջ միշտ վառ պահելու կը ձգտին։ Հայերու հանդէպ մասնաւոր ատելութիւն մը ունին դժբախտաբար։ Թուրքերը 1,200 տուն կը հաշուուին. ունին քանի մը մզկիթներ, հնգամեայ Իսախի մը և թաղային վարժարաններ։ Ասոնց մէկ մասը կառավարական պաշտօնեայ, մէկ մասը արհեստաւոր և այլն և

մէկ մասն այ երկրագործ են։ Հրեաները 800 տուն են և ունին 2 խաւրա (աղթատեղի), բարձրագոյն դպրոց մը և քանի մը թաղային վարժարաններ. ասոնք ընդհանրապէս առեւտրով և սեղանաւորութեամբ կը զբաղին։ Դժբախտաբար մաքրութեան մասին շատ անհոգ են. ասոր իբրև սպաղոց կրնանք ցոյց տալ Սեպտ. 19ին Հրէից մէջ ծագած հնատխտի 2-3 դէպքը, որմէ 2ը մեռան։ Յաջորդ օրը կրկին 3-4 դէպք այ պատահեցաւ թէ՛ Հրէից և թէ՛ Յոյներուն մէջ, և 3ը մեռան։ Այս պատճառաւ Քաղաքապետութիւնը ամենախիստ միջոցներով քանդիչ հիւանդութիւնը իսկոյն անհետացնելու ձևերակից, փողոցներու մաքրութեան հոգ տարաւ, աղբիւրներուն ջուրերը կտրեց, մաշտակի միջոցաւ հանրութեան պատուիրեց մաքրութեան զգուշութիւն ընել, եռացեալ ջուր խմել, պաուղներէ այ զգուշանալ։

Քաղաքապետութեան այս ընթացքը չափազանց գովելի և գնահատութեան արժանի է, որովհետև այս նախազգուշութիւններուն իբր արդիւնք՝ անիծեալ հիւանդութիւնը անհետացած կ'երևի, և վեց եօթն օրէ ի վեր ուէ դէպք տեղի ունեցած չէ։

Պաւլիարական գրաւումը և վերջերս տեղի ունեցած տխուր դէպքը անտեսապէս, կըթապէս շատ վնասակար եղան Ռոտոսթօի համար։ Բայց կը յուսանք թէ ժողովուրդը պիտի կարենայ եղած վնասները դարմանել և աւելի նախանձելի վիճակի մը տիրանալ։

Վ. Ն. ԲՕԲՄԱՆԵԱՆ

ՀԱՅ ԳՐԵՐՈՒ ԳԻՒՏԻ 1500ԱՄԵԱԿԻ

ԵՒ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 400ԱՄԵԱԿԻ
ՅՈՒՆԵԱՆԸ ՏԱՐՈՒՆԻ ՄԷՋ

Այս տարի Տարօնի առաջնորդ Ներսէս Եպսկ. Խարախանեանի հրաւերով յանձնախումբ մը կազմուած էր, իր նախագահութեան ներքեւ, Լուսաւորչական, Բողոքական և Կաթողիկէ ազգայիններէ, Հայ տառերու գիւտի 1500 և ապագրութեան 400ամեակը շքեղ կերպով տօնելու համար։ Ընտրուած յորելինական յանձնախումբն ամենէն առաջ այդ պատմական տօները կատարեց Առաքելոց Վանքը, թարգմանչաց յիբիմներու վրայ, խուսն քաղմութեան մը ներկայութեամբ։ Ներկաներու մէջ կար նաև Մշտյ դօրաց հրամանատարը, բաւական թուով դօրքով և զինուորական նուագախմբով միասին։ Հոյեանդիստ կատարուելէն ետքը եղան քա-

նի մը բանախօսութիւններ, երգուեցան մի քանի ազգային երգեր ու չարականներ, արտասանուեցան քանի արտասանութիւններ:

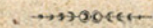
Ատոր նման հանգէս մըն ալ աւելի փառաւոր կերպով Վարդավառին կատարուեցաւ Սր. Կարապետի վանքը, դարձեալ նախորդէն շատ աւելի բազմութիւն մը, որ եկած էին չրջակայ կուսակալութիւններէն: Ռուսաստանէն ալ բաւական երեւելի անձեր եկած էին այդ հանդէսին մասնակցելու: Մուշէն եկած էին կառավարիչի փոխանորդը և կարգ մը Թուրք կառավարական պաշտօնեաներ: Բանախօսներու մէջ կային նաև Վանի նախորդ երեսփոխան Վոսմեան էֆ., Տօք. Պոնափարթեան, Կարնոյ դպրոցներու տեսուչը Պրն. Ռոստոմ: Հանդէսը շատ չքեղ եղաւ՝ զբերթէ 2-3 հազար անձերու ներկայութեան: Աշտիշատի այդ պատմական վայրին մէջն ալ բանախօսութիւններ եղան Սր. Սահակայ չիրիթին վրայ:

Իսկ ամենավերջինը տեղի ունեցաւ Մշոյ մէջ, Հոկտ. 28ին, ամբողջ Հայութեան մասնակցութեամբ Հայ տառերու 1500 և ապագրութեան 400 ամեակը շքեղապէս տօնելու համար: Մշոյ Բողոքականները, Կաթողիկոսներն և Լուս. Հայերը միասին կատարեցին Յորելյնական հանդէսը Ս. Մայրենի եկեղեցոյ մէջ: Առաւօտուն հոգեհանգիստ կատարուեցաւ, իսկ ժամը 6ին քառորդ մնացած (Ը. Թ.) հանդէսը սկսաւ հոծ բազմութեան մը ներկայութեամբ: Ներկաներու մէջ կային նաև Մշոյ Գերման Միսիոնար Էն Եփորքն, որ օրէ մը ի վեր հոս կը գտնուէր իբր հիւր: Բացումը եղաւ «Նմանեալ Մովսէս»ի շարականով, բացման ճառը խօսեցաւ Տարօնի առաջնորդ Ներսէս Եպսկ. Խարախանեան: Օրուան հանդէսին նպատակը բացատրուելէն ետքը Միացեալի աշակերտները երգեցին երգեր և ըրին քանի մը արտասանութիւններ: Մշոյ Միացեալի դպրոցին կողմէն բանախօսեց Պր. Սարգիս Անդրէասեան, նիւթ ունենալով «Ինչո՞վ պահեց մեր ազգը իր գոյութիւնը»: Կարգացուեցաւ ճառ մը Միսիսթարեաններու գործունէութեան վրայ գրուած. արտասանութիւններէ և երգերէ ետքը բանախօսեց Հ. Յ. Դանախցութեան կողմէն Պր. Ռուբէն՝ համալսարանական երիտասարդ մը, որու գալը շաբաթ մը կ'ընէ, և որ հոս պիտի մնայ տեղւոյս կուսակցական գործերը վարելու համար:

Դարձեալ մի քանի արտասանութիւններ եղան և երգեր երգուեցան Ազգանուէրի, Հայունհացի ուսանողուհիներուն կողմէն, և անոնց կողմէն ալ բանախօսեց Պ. Գար-

մէն Հայ ազգային դպրոցին վրայով: Ս. Կարապետի ժոնգ. Վարժարանի կողմէն բանախօսեցին մէկ երկու ուսուցիչներ: Յետոյ Բողոք. դպրոցի երկսեռ աշակերտներ արտասանութիւններ ըրին և երգուեցան երկու երեք երգեր, նուազարանի ընկերակցութեամբ: Վեր. Գրիգոր Շ. Ստեփանեան խօսեցաւ Սր. Մեսրոպի վրայով: Վանի Գերման Միսիոնարն ալ հանդէսին պատշաճ քանի մը խօսք ըսելէն ետքը, շեշտեց մանաւանդ որ այս միութիւնը ոչ թէ միայն հանդէսին համար եղած ըլլայ, այլ մշտական բան մը: Յանձնախումբին կողմէն ալ խօսեցաւ Պրն. Յակոբ Տէր Զաքարեան, շեշտելով թէ մեր բաժնեկր ոչ թէ լոկ խօսք մնան, այլ պէտք է որ գործնականի վերածուին: Յորելյնական Յանձնախումբը ֆոնտ մը կազմած է ի նպատակ Տարօնի մէջ հաստատուելիք մասուլին և կը փափաքինք որ ամէն անհատ նպատակէ այդ ձև նարկին: Հանդէսը փակուեցաւ Սրբազանին Հայր Մերով 3¹/₂ ժամ տեւելէն ետքը: Հանդէսէն անմիջապէս ետքը Ներսէս Եպսկ. Խարախանեանի առաջնորդութեամբ Յորելյնական Յանձնախումբը կարգ մը ուրիշ անձերու հետ միասին այցելութիւններ փոխանակեց Կաթողիկ, Բողոքական և Լուս. պաշտօնական տեղեր:

ՅԱՎՈՒԲ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

ՄԵՍ ՅՈՒՆԵԱՆԸ ՊՐՈՒՍԱՅԻ ՄԷՋ

Հայ տառերու գիւտի և Հայ ապագրութեան կրկնակ և մեծ Յորելեանի հանդէսները հոս եւս վայելուչ շքեղութեամբ տօնուեցան: Հոկտ. 25ի իրիկունը Ազգ. վարժարանի սրահին մէջ շքեղ երեկոյթ մը սարքուած էր: Արժանի յատկապէս զարգարուած էր Ս. Սահակայ և Ս. Մեսրոպայ պատկերներով և նշանաւոր հին և նոր գրողներու անուններով: Ժամանակէն առաջ խուռն բազմութիւն լեցուած էր և խիստ շատեր եւս դարձան տեղ չը գտնուելուն համար: Հանդէսն սկսաւ «Յամբ Ռոտան» երգով. յետոյ բանախօսեցին Գեր. Առաջնորդ Սահակ Մ. Վ. որ պատմեց Հայ տառերու գիւտին պատմութիւնը, Վեր. Ա. տանալեան օրուան տօնին ո՛ր աստիճան կարեւորութիւն ունենալը շեշտեց, և ուսուցիչ Տիար Վահրամ Թաթաւլ Հայ ապագրութեան պատմութիւնը ըրաւ: Այս բանախօսութիւն-